

Csakazértis még egy napot!

A marosvásárhelyi **Mentor Kiadó**t 1992-ben alapítottuk kilencen, azzal a céllal, hogy intézményes keretet biztosítson a Látó című szépirodalmi folyóirat megjelenéséhez, amelytől a Romániai Írók

Szövetsége 1991 végén megvonta a támogatást. A szükség szülte tehát a hivatalosan bejegyzett kiadóvállalatot, amelynek első „részvényesei” a Látó akkori belső munkatársai voltak.

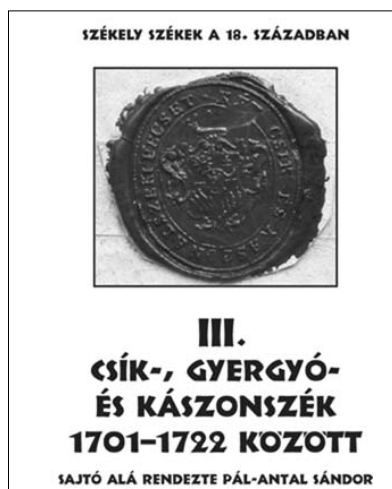
A könyvkiadás ötlete, miután a folyóirat a megyei önkormányzatban új támogatóra talált, menet közben vetődött fel: döbbenet tapasztaltuk, hogy a rendszerváltozás elkeserítő szervezetlenséget okozott az erdélyi magyar könyvkiadásban, mindenki csak a gazdagodást kereste, a szerző és műve, a könyv mint érték hordozó másodlagossá vált. Létezett egy, a folyóirat szellemiségét felvállaló alkotói csoport, amelyről feltételezhető volt, hogy van kiadásra váró megírt és megírásra váró, majdan kiadható műve, és adott volt egy kiváló, kiadóban még nem foglalkoztatott, de a kéziratból a szöveg megjelenéséig szükséges műveletek elvégzésében már igen nagy tapasztalatot szerzett közösség.

Kezdetben csak a szépirodalom megjelenítése volt a célunk. A kiadandó művekről is az a Kiadói Tanács döntött, amelyet a mindenkor Látó-szerkesztők alkottak. Az első négy-öt évben jobbra szépirodalmi műveket adtunk ki. Ebben az időszakban a megjelentetett művek száma évről évre nőtt, 1998-ban értük el az évi 40–50 címet. Hogy e szintet

tarthassuk, kénytelenek voltunk elkalandozni más, „tudósabb” területekre is. Szerencsénkre, létezett néhány igen nagy tudású és szorgalmas erdélyi értelmiségi csoport – például a történelem és a néprajz tudósai –, akik lehetőséget kerestek a közlésre, hiszen az erdélyi magyar kultúra megjelenítését illetően éppen ez a két terület volt tabu a fél évszázadnyi diktatúra éveiben és általában Trianon óta, sok volt tehát a pótolnivaló a kutatási eredmények közzétételét illetően.

Ezt tesszük tulajdonképpen már közel tizenkilenc éve. Ha azt vesszük figyelembe, hogy a semmiből indultunk, és az elmúlt években folyton azzal az erőteljes tudattal kellett együtt élnünk, hogy magunknak kell előteremtünk mindent a létezés és a folytatáshoz, akkor az a hétszázötven könyv, amit jegyzünk, akár sikertörténetnek is tűnhet. De nem az. Főleg nem egy diadalmenet szüleménye. Időközben többször is átalakult a Kiadói Tanács, mert tagjai között volt olyan, aki kizárólag az érték szempontot tartotta fontosnak, nem számolva azzal, hogy egy folyamatos működésre ítélt gazdasági társaság esetében, különösen a kiszámíthatatlan vadkapitalizmus keretei között, figyelembe kell venni, hogy az intézményes létnek nem egy, hanem két fontos oldala van: a kiadás és a bevétel.

A Mentor Kiadó pillanatnyi összetétele – a 2010 novemberében megszűnt kényszerű elbocsátásokat követően – egy főállású és két bedolgozó szerkesztő, akik korrektorok is egyben, három bedolgozó tördelőszerkesztő, és van még egy kis nyomdánk, egy könyvesboltunk Marosvásárhelyen. Így is közel húsz emberből áll az a csapat, amelyet most is egyetlen

szempont vezérel: hogy a szerző leadott kéziratából a lehető legjobb, legteljesebb, legszebb könyv legyen. Legtöbbször azzal

kell számolnunk, hogy a kiadás költségeibe nem igazán fér bele az ezért esedékes tisztességes honorárium. Szerencsére sok barátunk tekinti még ma is a munkánkat annak, ami – közszolgáltatnak, és nem az anyagiakat tartják elsődlegesnek.

Az utóbbi időben sok olyan művet jelentettünk meg, amelyek 200 év múltán is hiteles forrásként használhatók majd, és ezeket csak a feltételezett tökély jegyében érdemes újukra bocsátani. Éppen ezért tekintem a vélt sikereink zálogának – noha szépirodalmi kiadóként indultunk – a tényirodalmi jellegű könyveinket. Azokat, amelyek két igen fontos sorozatunk – az *Erdély Emlékezete* című történelmi és a *Kriza János Néprajzi Társaság Könyvtára* című néprajzi művek – darabjai. Ezek szinte mindenike egy-egy szakmai siker, mert bár külön-külön egységek, részei annak a teljességnek, amelyre egyik vagy másik szakma törekszik. Az illető tudományág már nevéssé lett kiválóságai – például Egyed Ákos, Pál-Antal Sándor, Tüdös S. Kinga, Keszeg Vilmos – és az évek során a szakmájukban feltörekvő legjobbak – Gagy József, Szikszai Mária, Ungvári Zrínyi Ildikó – írták, ezek a legmunkaigényesebb kiadványaink, ezekre tekint úgy a tudóstársadalom egy része, hogy a Mentor nélkül talán nem léteznének. Megjelenésükhöz azonban szükségünk volt az olyan viszonylagos kereskedelmi sikerkönyvekre is, mint amilyen 1998-tól kezdődően 2006-ig a Wass Albert életmű-sorozat is volt, amelynek nyereségét forgattuk be az egyéb, önmagukat eltartani nem tudó könyvek kiadásába. De voltak olyan kiadványaink is, amelyek képesek voltak eltartani

önmagukat, mint például a gyermekkönyv-sorozatunk néhány darabja, Sebestyén Mihálynak az erdélyi fejedelmekről, vagy az erdélyi zsidóság történetéről szóló kötete, a Marton József írta kereszténység-történet négy kötete, az ugyancsak általa szerkesztett Márton Áron hagyatékának eddig megjelent hét kötete.

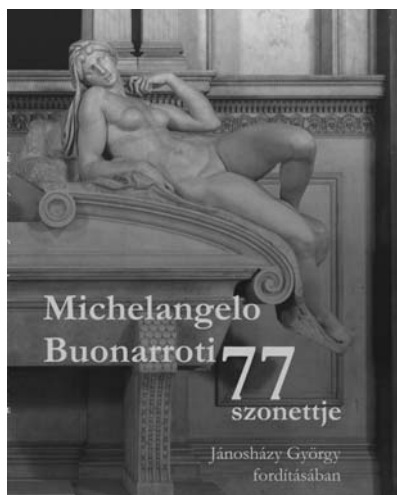

Ezekon kívül természetesen ott van egy egész sor – háromszáznál több – szépirodalmi kiadvány – Bogdán László, Egyed Emese, Jánosházy György, Sebestyén Mihály, Nagy Attila, Simonfy József könyvei –, de 18 elsőkötetest is kiadtunk – nálunk indult Molnár Vilmos, Vida Gábor, Sebestyén Mihály, Király Kinga Júlia, Szabó Róbert Csaba és még sok tehetséges fiatal szépíró –, szerzőink között volt Kovács András Ferenc, Láng Zsolt, Lászlóffy Aladár, Király László, Lászlóffy Csaba, Mózes Attila, Vári Attila, Nemess László, vagy a pantheonból visszaneztek, többek között Tamási Áron, Németh László, Molter Károly, Székely János, Balázs Ferenc.

Ügyszintén igen fontosnak tartom a *Mentor Művészeti Monográfiák* sorozatot, amelyben az erdélyi magyar képzőművészekről készült, színes reprodukciókkal illusztrált kismonográfiákat adjuk közre.

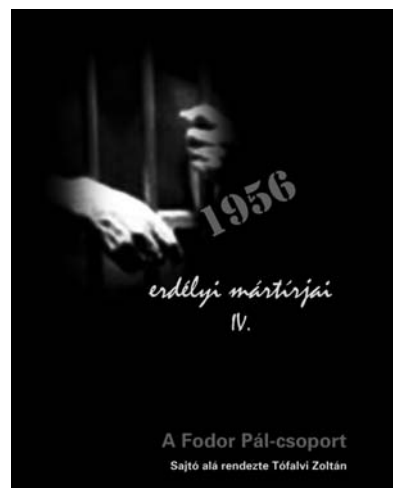
Számunkra a legnagyobb gondot az amúgy is kicsi és nehezen befogható erdélyi piac folyamatos beszűkülése jelenti. Általában nem kell a könyv, és főleg nem az a fajta könyv, amire mi „vetemedtünk”. A rendszerváltás előtt az írott szöveg tartotta az emberekben a lelket, egy-egy mű több ezres, de több tízezer példányban is elkelt. Közvetlenül a fordulat után még megmaradt valamennyi az olvasáséhségből – a kezdé-

tekkor Egyed Emese több verseskötete például 1000-1000 példányban is elfogyott –, de ezt az elektronikus média hozzáférhetősége fokozatosan elapasztotta, az élet- és szokásrend is megváltozott. A kultúra egyfajta leépülési jellege, tendenciája nyilvánvaló. Ez csak úgy kerülhető el, ha a kisgyermeket a bilivel együtt elkezdjük ismét a könyvre is rászoktatni. Mi is felzárkózhatnánk a tucatoltvasmányt gyártó iparhoz, de a Mentor soha nem volt nyereségre éhes kiadó, és az sem biztos, hogy akár egy jól irányzott váltással is szinten tudnánk maradni, túl messze van tőlünk a tényleges befogadó, a magyarországi piac. Ott is élet-halál harc folyik, és szomorúan kellett tapasztalunk, hogy érdektelen, amit ajánlunk: egy szinte áttörhetetlen üvegfalon át nézzük sóvárogva azt a piacot, ahova nem hogy egyenlő félként befogadnának, de sokszor úgy tűnik, hogy odaátról még fityiszt is mutatnak nekünk. Ahhoz pedig nincs elég erőnk, hogy a hatékony reklámba befektessünk. Így aztán még az olyan kiváló szerzők regényeinek, egyéb műveinek sincs keletjük, mint például a József Attila- és Márai-díjas Bogdán László.

A magyar könyvpiaccal kapcsolatos megjegyzésem nem ilyen egyértelmű, hiszen a maga idejében volt érdeklődés Magyarországon is például Wass Albert művei iránt annak ellenére, hogy a magyar igazságszolgáltatás melléfogása néhány évig kizárt belőle. Az utóbbi három évben sikerült más kiadványaink révén is kapcsolatba kerülni a magyarországi forgalmazókkal, de a bizományba átadott könyvek havi értékesítése alig haladja meg, vagy olykor el sem éri a félmillió forintot, ami azt jelenti, hogy a könyveinknek körülbelül

10–20%-a talál vevőre Magyarországon. Sokan javasolták, hogy próbálkozzunk a közvetlen forgalmazással, de most,

amikor a kisboltok elsorvadásának vagyunk tanúi, egy ilyen próbálkozás csak újabb veszteségeket termelhetne.

Az utóbbi időben itthon megpróbálunk házalni a kiadványainkkal. A baj az, hogy ezek nem filléres könyvek. Az olyan még vevőre talál házalással is. A miénk többségében szolgálat-könyv, nem annyira egy-egy vásárlót, mint inkább hozzáférhetőséget igényel. De a könyvtáraknak nem volt eddig elég keretük állományfejlesztésre, legalábbis úgy tűnt, a mi kiadványaink ebbe alig-alig férnek bele.

Márpedig a jelenlegi kiadványszerkezetünk ilyen. S ha ezt veszem figyelembe, nyilvánvalóan esélyünk sincs profit-orientáltan működni, azaz megteremteni azt a visszaforgatható jövedelmet, ami az új könyvek kiadásához nélkülözhetetlen. A mindennapos munkánk, tevékenységünk közvetlen célja egyelőre tehát a pusztá lét, a túlélés. Mert tisztában vagyunk azzal, hogy ha nem lesz olyan intézmény, amely teret biztosít az átszerveződött, feltörekvő, szorgalmas és nagy tudású fiatal erdélyi magyar értelmiségi rétegnek, elkedvetlenedhetnek, és ez az erdélyi magyarság jövőjét is veszélyeztetheti. Közvetve pedig – de talán közvetlenül is – az egész magyarságét. A magyar kultúráét mindenképpen.

Még mindig bízom abban, hogy lesz a közeljövőben egy jól átgondolt magyar kultúrstratégia, amelynek mentén felsorakozhatnak azok, akik még hiszik, hogy érdemes a valós értékek szolgálatába állni. Addig marad az eddig is nélkülözhetetlen belső hajtóerő: csakazértis még egy napot, még egy nélkülözhetetlen könyvet!

Káli Király István